

КИРКАЧСвітлана Миколаївна
KirkachSN@ukr.netк.е.н., доцент, Харківський
національний економічний
університет імені Семена
Кузнеця

УДК 334.012.64(477)

**ІЄРАРХІЯ ПРОБЛЕМ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ
В УКРАЇНІ****HIERARCHY OF BUSINESS' PROBLEMS IN
UKRAINE****ОГОРОДНЯ**Євгенія Миколаївна
ogorodnjaem@ukr.netк.е.н., викладач, Харківський
національний економічний
університет імені Семена
Кузнеця

Стаття присвячена дослідженню проблем ведення бізнесу в Україні. У статті проаналізовано існуючі проблеми ведення бізнесу, систематизовано (враховуючи думки фахівців у сфері ведення бізнесу) їх у групи, встановлено причинно-наслідкові зв'язки між існуючими проблемами, а також шляхом застосування проблемно-орієнтованого підходу побудована ієрархічна структура проблем ведення бізнесу в Україні.

Статья посвящена исследованию проблем ведения бизнеса в Украине. В статье проанализировано существующие проблемы ведения бизнеса, систематизировано (учитывая мнения специалистов в сфере ведения бизнеса) их в группы, установлено причинно-следственные связи между существующими проблемами, а также путем применения проблемно-ориентированного подхода построено иерархическую структуру проблем ведения бизнеса в Украине.

The article dwells upon to research of doing business problems in Ukraine. In the article the existing problems of doing business were analyzed and systemized by groups (according to expert opinions in the doing business sphere), cause-effect relations among existing problems were educed and the hierarchic structure of doing business problems in Ukraine was constructed through the use the problem-oriented approach.

Ключові слова: бізнес, ведення бізнесу, проблеми ведення бізнесу, взаємозв'язок проблем, ієрархія проблем, проблемно-орієнтований підхід

Ключевые слова: бизнес, ведение бизнеса, проблемы ведения бизнеса, взаимосвязь проблем, иерархия проблем, проблемно-ориентированный подход

Keywords: business, business management, problems of doing business, the relationship of problems, the hierarchy of problems, problem-oriented approach

ВСТУП

Бізнес (у перекладі з англійської мови – справа, діло) – це підприємницька, комерційна чи будь-яка інша діяльність, що спрямована на отримання прибутку. Проте в умовах трансформаційних змін в економіці країни, постійної зміни законодавства, посилення впливу соціально-економічних та політичних чинників мета бізнесу дещо послаблена. Останнім часом ведення бізнесу в Україні спрямоване не на отримання прибутку, а лише на виживання, пристосування та протистояння мінливим зовнішнім і внутрішнім чинникам. Саме з метою подолання негативного впливу зовнішніх й внутрішніх чинників та виведення бізнесу на якісно новий етап його розвитку актуальності набуває дослідження існуючих проблем ведення бізнесу, встановлення їх ієрархії та обґрунту-

вання можливих шляхів усунення виокремлених груп проблем.

Вагомий внесок у дослідження існуючих проблем у сфері ведення бізнесу зробили такі вчені-економісти: Воронич К.М., Гобир І.Б., Дикань О.В., Добуляк Л.П., Жирко С.О., Ольвінська Ю.О., Полішук О.В., Сідак О.В., Солованюк С.М. та інші.

Разом із тим узагальнення напрацювань науковців і фахівців-практиків, їх накопичений досвід та отримані результати щодо дослідження й класифікації проблем ведення бізнесу зумовлюють необхідність подальших наукових досліджень. Зокрема, подальшого вдосконалення вимагає систематизація проблем ведення бізнесу. Крім того, існує об'єктивна необхідність встановлення ієрархії систематизованих проблем у сфері ведення бізнесу для можливості їх нівелювання.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні та систематизації існуючих проблем ведення бізнесу в Україні, встановленні між ними взаємозв'язку й побудові ієрархії проблем ведення бізнесу з метою обґрунтування можливих шляхів їх подолання.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичну, методологічну та інформаційну основу статті складають наукові публікації, матеріали періодичних видань і монографій, ресурси мережі Інтернет. Для досягнення поставленої мети використано такі методи наукового дослідження: аналізу, синтезу, логічного узагальнення, аналогії, опитування, метод експертних оцінок – для вивчення та систематизації існуючих проблем ведення бізнесу в Україні; проблемно-орієнтований метод – для формування ієрархічної структури типової проблематики ведення бізнесу в Україні; графічний – для унаочнення отриманих результатів дослідження тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Починаючи із 2001 р. Світовий банк Doing Business щороку публікує міжнародний рейтинг держав залежно від легкості ведення бізнесу. Позицію України в рейтингу не можна вважати престижною. Так, у 2006 р. Україна посіла 124 місце, у 2007 р. – 138, у 2008 р. – 144, у 2009 р. – 146, у 2010 р. – 142, у 2011 р. – 145, у 2012 р. – 152, у 2013 р. – 137, у 2014 р. – 112, у 2015 р. – 96, у 2016 р. – 81, 2017 р. – 80 (із загальної кількості 189) [1].

Окрім того, у 2017 р. у рейтингу Глобальний індекс інновацій Україна займає 50 місце (із загальної кількості 127) – підвищення на 6 позицій у порівнянні із 2016 р., у рейтингу Індекс економічної свободи – 150 місце (із загальної кількості 180) – підвищення на 16 позицій у порівнянні із 2016 р., у рейтингу Індекс конкурентоспроможності – 81 місце (із загальної кількості 137) – підвищення на 4 позиції у порівнянні із 2016 р., у рейтингу Індeksu процвітання – 112 місце (із загальної кількості 149) – без змін у порівнянні із 2016 р., у рейтингу Рейтинг податкового навантаження – 43 місце (із загальної кількості 189) – підвищення на 41 позицію у порівнянні із 2016 р. [2].

Беззаперечно, позиції України в міжнародних економічних рейтингах з кожним роком покращуються проте, вочевидь, є проблеми, які перешкоджають нашій країні зайняти лідируючі позиції.

Кожен із зазначених міжнародних економічних рейтингів розраховується на підставі певної системи показників, яка дозволяє виявити наявність або відсутність існуючих в економіці певної країни проблем.

Так, індекс ведення легкості бізнесу включає наступні ключові індикатори [3]:

1) розпочинання бізнесу – процедури, час, витрати та мінімальний капітал для заснування підприємства;

2) робота з дозволами на будівництво – процедури, час та витрати на будівництво складу;

3) отримання електропостачання – процедури, час, витрати на отримання електропостачання;

4) реєстрація майна – процедури, час та витрати на реєстрацію комерційної нерухомості;

5) отримання кредиту – міць юридичних прав, глибина кредитної інформації;

6) захист прав інвесторів – відкритість фінансових показників, відповідальність керівництва та легкість судових позовів від інвесторів;

7) сплата податків – кількість податків, час на підготовку податкових звітів, загальний податок як частка прибутку;

8) міжнародна торгівля – кількість документів, витрати та час необхідний для експорту та імпорту;

9) забезпечення контрактів – процедури, час та витрати на примушення сплати боргу;

10) закриття підприємства – відсоток відшкодувань, час та додаткові витрати на закриття неплатоспроможності фірми.

У свою чергу, індекс економічної свободи базується на наступних індексах [4]: 1) свобода бізнесу; 2) свобода торгівлі; 3) податкова свобода; 4) державні витрати; 5) грошова свобода; 6) свобода інвестицій; 7) фінансова свобода; 8) захист прав власності; 9) свобода від корупції; 10) свобода трудових стосунків.

А, наприклад, індекс процвітання розраховується на підставі наступних складових [5]: 1) розвиток економіки; 2) ведення бізнесу; 3) уряд; 4) освіта; 5) охорона здоров'я; 6) безпека; 7) персональні свободи; 8) соціальний капітал; 9) екологія.

Отже, кожен рейтинг враховує певні показники, за якими визначається позиція держави.

На підставі узагальнення літературних джерел, спираючись на думки фахівців у сфері ведення бізнесу, а також дослідивши критерії міжнародних економічних рейтингів, можна виокремити наступні основні групи проблем ведення бізнесу в Україні:

1) проблема компетентності.

2) проблема податкових умов ведення бізнесу.

3) проблема особливостей отримання банківських продуктів / послуг.

4) проблема тіньового ведення бізнесу.

5) проблема зловживання посадовими повноваженнями.

6) проблема невідповідності соціальних стандартів рівню життя населення.

7) проблема митного законодавства України.

8) проблема відсутності державної підтримки.

9) проблема геополітичного стану України.

10) проблема валютного регулювання у сприянні ведення бізнесу.

11) проблема альтернативи вибору способу обміну інформацією між контролюючими органами і суб'єктами господарювання.

Доцільно більш детально дослідити кожен із зазначених проблем.

1) Проблема компетентності включає:

– відсутність висококваліфікованих фахівців (це стосується як і суб'єктів господарювання, так й контролюючих органів).

– наявність вузькоспеціалізованого персоналу (також відноситься як до суб'єктів господарювання, так й контролюючих органів).

– розбіжності між вимогами діючого законодавства України та консультативно-роз'яснювальною роботою фахівців контролюючих органів.

2) Проблема податкових умов ведення бізнесу передбачає:

– постійну швидку зміну податкового законодав-

ства, до якої неможливо пристосуватись суб'єктам господарської діяльності. Так, наприклад, зміни до Податкового кодексу України (далі – ПКУ), внесені 28.12.2014 р. починають діяти вже з 01.01.2015 р., а зміни внесені 24.12.2015 р. – з 01.01.2016 р. й така тенденція спостерігається впродовж 2017-2018 рр. [6].

– невідповідність між собою нормативно-правових актів держави, наприклад, Господарський кодекс України, зокрема ст. 55, не відповідає новому Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» або використання застарілої нормативно-правової бази, яка не відповідає реаліям становлення [7, 8].

– достатньо великі розміри податкового навантаження на певні групи суб'єктів господарювання (зокрема, фізичні особи – підприємці, які певний проміжок часу не здійснюють свою діяльність все одно повинні сплачувати єдиний соціальний внесок, який станом на 01.01.2018 р. складає 819,06 грн.) [9].

– невідповідність дій державної фіскальної служби вимогам чинного податкового законодавства України. Так, наприклад, відповідно до Наказу МФУ «Про затвердження Критеріїв оцінки ступеня ризиків, достатніх для зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних» Таблиця даних платника податку повинна була бути врахована в автоматичному режимі, якщо платник податку є сільськогосподарським підприємством, який станом на 31.12.2016 р. застосовував спеціальний режим оподаткування відповідно до ст. 209 ПКУ [10], проте жодна таблиця даних платника податку протягом періоду 01.07.2017-21.03.2018 рр. не була прийнята.

3) Проблема особливостей отримання банківських продуктів / послуг полягає у наступному:

– зменшення обсягів кредитування суб'єктів господарювання (у першому кварталі 2018 р. порівняно із четвертим кварталом 2017 р. обсяг кредитів зменшився на 4,2 % для суб'єктів середнього підприємництва, на 17,2 % – для суб'єктів малого підприємництва (крім мікропідприємництва)), що базується на основі підвищення вимог до застави та посилення обмежень, що їх установлюють для позичальників у кредитних угодах для середнього і малого бізнесу, та за умови надання валютних і довгострокових кредитів [11].

– відсутність універсальних стандартів форми представлення документів для проведення фінансового моніторингу фінансових операцій клієнтів [12].

4) Проблема тіньового ведення бізнесу включає:

– невідповідність між розміром фактичної (мінімальної заробітної плати, яка встановлена законодавством) та реальної заробітної плати.

– наявність неофіційного працевлаштування (починаючи із 01.01.2017 р. діючим законодавством України було встановлено непомірні розміри штрафних санкцій за порушення трудового законодавства [13], проте державною службою України з питань праці доволі часто й надалі накладаються штрафи на суб'єктів господарювання).

– безперешкодну діяльність «фіктивних підприємств» або здійснення підприємствами «безтоварних» операцій, проте діяльність підприємств реального

сектора економіки інколи знаходиться у скрутному становищі.

5) Проблема зловживання посадовими повноваженнями розглянута крізь призму двох основних аспектів:

– рейдерські напади на бізнес.

Грунтуючись на результатах дослідження Українського інституту дослідження екстремізму, станом на січень-лютий 2015 р. кількість повідомлень, яка стосувалася конкретних об'єктів власності становила 1 169 повідомлень, тобто повідомлення в середньому стосувалися 13-24 об'єктів щотижня [14]. Погіршення ситуації спостерігалось у 2017 р., відповідно до даних Антирейдерського союзу підприємств України, зафіксовано 7 500 рейдерських атак за рік [15] лише на аграрний сектор економіки, тобто 144 атаки щотижня. Дані показники є досить високими для країни, що орієнтована на структурні реформи і адаптацію до європейських стандартів економічної діяльності.

– хабарництво.

Основаючись на даних Генеральної прокуратури України [16, 17] кількість злочинів проти власності за статтею хабарництва та одержання неправомірної вигоди зросла на 35,9 % на початок 2018 р. порівняно з початком 2017 р., що у структурному розрізі становить 13 та 10,1 % відповідно.

6) Проблема невідповідності соціальних стандартів рівню життя населення передбачає:

– низьке значення показників соціальних стандартів за достатньо високого рівня інфляції у державі.

– стрімке зростання розміру мінімальної заробітної плати у 2017 р (майже у 2 рази порівняно з 2016 р.), що обумовило збільшення податкового навантаження суб'єктів господарювання.

– невідповідність споживчих потреб громадян розміру мінімальної заробітної плати / пенсії / аліментів / матеріального забезпечення / державної допомоги тощо встановленого діючим законодавством.

7) Проблема митного законодавства України включає:

– навмисне заниження ціни на імпорتنі / експортні товари з метою подальшого заниження вартості митних послуг.

– недосконалість нормативно-правового регулювання митної діяльності держави та її уповноважених органів.

– відсутність автоматизації у роботі митних органів з іншими контролюючими органами та суб'єктами господарювання.

– невідповідність митного контролю сучасним потребам пропускну здатності та світовим стандартам контролю товарів.

– розбіжність у розмірах ставок ввізного мита на однорідні товари.

– встановлення специфічних ставок ввізного мита без урахування специфіки поставок.

8) Особливостями проблеми державної підтримки є:

– відповідно до Індексу Глобальної конкурентоспроможності [18], основними аспектами відсутності державної підтримки доцільно вважати – бюрократичність влади, що виражена тривалим періодом для прийняття і ухвалення рішення або закону; політичну

нестабільність.

– обмеженість програм державної підтримки суб'єктів господарювання, що корелює зі ст. 262-267 ч. 2 «Державна допомога», гл. 10 «Конкуренція», р. IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [19].

9) Проблема геополітичного стану України характеризується:

– порушенням її територіальності цілісності, що підтверджується Резолюцією ПАРС 2209 (2018) [20] та наявністю Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» [21].

– низька спроможність до контролю владними структурами територіальної цілісності та демографічної, політичної і економічної ситуації в країні. Основуючись на рейтингу України за Індексом слабкості «Fragile States Index» за групами, у 2018 р. Україну, з оцінкою 72,6, віднесено до категорії країн з критичним рівнем нестабільності поруч з Габоном і Туркменістаном [22], дані тенденції властиві й 2017 р. [23].

– дисбаланс ресурсних можливостей і спроможності забезпечення високої продуктивності бізнесу як основи економічного зростання. Відповідно до Індексу глобальної конкурентоспроможності, Україна у 2018 р. знаходиться на 81 місці зі 137 країн світу, що на 3 позиції вище попереднього періоду [18].

10) Проблема валютного регулювання у сприятливому веденні бізнесу представлена у наступному прояві:

– основується на результатах аналізу Індексу Глобальної конкурентоспроможності [18], однією з ключових перешкод легкості ведення бізнесу є правила роботи з іноземною валютою.

– трансформаційні зміни валютного законодавства України (розробка та впровадження Закону України «Про валюту» як єдиного рамкового документу на зміну Декрету України «Про валютне регулювання та контроль» від 1993 р., обумовлює невизначеність валютних умов ведення бізнесу після прийняття Закону України «Про валюту» [24].

– стабільний але волатильний валютний курс, з фіксацією на вищому рівні. У 2015 р. коливання обмінного курсу гривні до долара США знаходилися у діапазоні від 16,15 до 27,76 грн. за долар США, що в середньому складало 22,13 грн.. У 2016 р. розмах коливань скоротився, максимальне значення становило 27,19 грн., а мінімальне 24,79 грн. за долар США, але середнє значення зафіксовано на рівні 25,69 грн.. Відповідні тенденції властиві й 2017 р., де середнє значення становить 26,67 грн. за долар США, а розмах коливань становить від 25,57 до 28,06 грн. за долар США.

11) Проблема альтернативи вибору способу обміну інформацією між контролюючими органами і суб'єктами господарювання.

В епоху інформатизації технологій та постійного розвитку сервісів електронних послуг доволі часто є неможливим подання звітності у будь-який зручний для платника податків спосіб (паперовий, електрон-

ний, поштовий). Так, наприклад, якщо платником податків укладено із органом державної фіскальної служби договір про визнання електронних документів, подання звітності здійснюється виключно в електронній формі (у разі відключення електропостачання подання звітності є неможливою, а суб'єкту господарювання загрожує відповідальність за неподання або несвоєчасне подання податкової звітності) [6].

З метою структуризації проблем ведення бізнесу в Україні застосовано метод аналізу ієрархій [25], який ґрунтується на синтезі положень системного підходу та експертного оцінювання, що сприяє формуванню рейтингу локальних пріоритетів відносно мети дослідження.

Відповідно до означених проблем, побудовано граф взаємозалежності та залежності проблем ведення бізнесу в Україні рис. 1.

Базуючись на результатах аналізу направленої графа (рис. 1), сформовано матрицю залежності (табл. 1).

Заповнення матриці бінарними проблемами ведення бізнесу в Україні проведено по строкам (зліва направо), відповідно до правила [26]:

$$d_{ij} = \begin{cases} 1, \text{ якщо з } i \text{ можна потрапити в } j; \\ 0, \text{ в інших випадках.} \end{cases} \quad (1)$$

Основаючись на результатах дослідження табл. 1, наступною сформовано матрицю досяжності.

Для її побудови формується бінарна матриця $(I + B)$, (де I – одинична матриця) та возводиться у ступінь k , при якій виконується умова:

$$(I + B)^{k-1} \leq (I + B)^k = (I + B)^{k+1}. \quad (2)$$

Досяжні вершини h_i із вершин h_j формують підмножину $R(h_i)$, попередні вершини h_i вершинам h_j формують підмножину $A(h_j)$. Множина тих вершин $A(h_i) = R(h_i) \cap A(h_i)$, для яких виконується вимога недосяжності із будь-яких вершин, що залишилися, множини N і може бути позначено як рівень моделі. Для структуризації множини елементів N формується табл. 2 з елементами h_i , $R(h_i)$, $A(h_i)$ та $R(h_i) \cap A(h_i)$ та виконується перша ітерація аналізу.

Для формування підмножини $R(h_i)$ із i -го рядка матриці досяжності виписуються не нульові елементи. Для формування підмножини $A(h_i)$ із i -го стовпця матриці досяжності виписуються ненульові елементи. Підмножина $R(h_i) \cap A(h_i)$ формується як логічне перетинання елементів двох підмножин $R(h_i)$ та $A(h_i)$. Елементи, для яких виконується умова (3), складають перший рівень моделі [27].

$$A(h_i) = R(h_i) \cap A(h_i). \quad (3)$$

Відповідно до табл. 2 означено, що для першого, третього, четвертого, шостого, восьмого, дев'ятого, одинадцятого елементів виконується умова (2), значить, вони є першим рівнем інформаційної моделі. Після відкидання отриманих при першій ітерації елементів, ітерації проводяться доти, доки лишається більше за один елемент [26, 27].

Для означення рівнів ієрархії проблем ведення бізнесу в Україні проведено другу ітерацію (табл. 3).

Рис. 1. Направлений граф причинно-наслідкових зв'язків між проблемами ведення бізнесу в Україні

Таблиця 1

Матриця залежності взаємозв'язку проблем ведення бізнесу в Україні

№	Проблеми ведення бізнесу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Недостатній рівень компетентності	1	1	1	0	0	1	1	0	0	1	0
2	Податкові умови ведення бізнесу	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	1
3	Особливості отримання банківських продуктів/послуг	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
4	Тіньове ведення бізнесу	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
5	Зловживання посадовими повноваженнями	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0
6	Невідповідності соціальних стандартів рівню життя населення	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0
7	Особливості митного законодавства України	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0
8	Відсутність державної підтримки	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9	Геополітичного стану України	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
10	Валютне регулювання у сприянні ведення бізнесу	0	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0
11	Альтернативи вибору способу обміну інформацією між контролюючими органами і суб'єктами господарювання	1	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1

Таблиця 2

Перша ітерація побудови структурованої схеми рівнів ієрархії проблем ведення бізнесу в Україні

h_i	$R(h_i)$	$A(h_i)$	$R(h_i) \cap A(h_i)$
-1-	-2-	-3-	-4-
1	1, 2, 3, 6, 7, 10	1, 8, 9, 11	1
2	2, 4, 5, 6, 10, 11	1, 2, 8, 9, 10	2, 10
3	3, 4, 7	1, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11	3

Продовження табл. 2

-1-	-2-	-3-	-4-
4	4	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11	4
5	3, 4, 5	2, 5, 7, 8, 9, 10	5
6	3, 4, 6	1, 2, 6, 8, 9, 10	6
7	4, 5, 7	1, 3, 7, 8, 9, 10, 11	7
8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11	8	8
9	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11	8, 9	9
10	2, 3, 4, 5, 6, 7, 10	1, 2, 8, 9, 10	2, 10
11	1, 3, 4, 7, 11	2, 8, 9, 11	11

Таблиця 3

Перша ітерація побудови структурованої схеми рівнів ієрархії проблем ведення бізнесу в Україні

h_i	$R(h_i)$	$A(h_i)$	$R(h_i) \cap A(h_i)$
2	2, 10, 11	1, 2, 8, 9, 10	2, 10
10	2, 3, 4, 5, 6, 7, 10	1, 2, 8, 9, 10	2, 10

Побудова інформаційної моделі (рис. 2) дозволяє провести структуризацію елементів для побудови ієрархії проблем ведення бізнесу в Україні, побачити їх взаємозв'язок, визначити головні та другорядні.

Згідно рис. 2 ієрархія означених проблем ведення бізнесу в Україні є 2-рівневою, що відображує трансформацію складних геополітичних (геополітичний стан України, відсутність державної підтримки), комунаційно-компетентнісних (недостатній рівень компетентності, альтернативи вибору способу обміну ін-

формацією між контролюючими органами і суб'єктами господарювання), соціальних (невідповідність соціальних стандартів рівню життя населення, зловживання посадовими повноваженнями), нормотворчих (проблема митного законодавства України проблема особливостей отримання банківських продуктів / послуг) проблем та наявного тіньового сектору ведення бізнесу в неефективне управління та складні податково-валютні умови ведення бізнесу в Україні.

Рис. 2. Ієрархічно структурований граф проблем ведення бізнесу в Україні

ВИСНОВКИ

Таким чином, для означення рівневості проблем ведення бізнесу в Україні та особливостей їх впливу застосовано проблемно-орієнтований підхід. Ієрархія актуальних проблем ведення бізнесу в Україні є дворівневою та має наступний вигляд:

перший рівень об'єднує проблеми: геополітичного стану України (порушення територіальної цілісності України та низька спроможність владних структур до врегулювання ситуації і досягнення високої продуктивності бізнесу, одночасно з нерациональним використання природних ресурсів); відсутність державної підтримки (бюрократичність влади і обмеженість програм цільової державної підтримки суб'єктів гос-

подарювання); недостатній рівень компетентності (відсутність висококваліфікованих фахівців, наявність вузькоспеціалізованого персоналу, наявність розбіжностей між вимогами діючого законодавства України та консультаційно-роз'яснювальною роботою фахівців контролюючих органів); альтернативи вибору способу обміну інформацією між контролюючими органами і суб'єктами господарювання; невідповідність соціальних стандартів рівню життя населення (суперечність низьких значень показників соціальних стандартів і високого рівня інфляції, стрімке зростання мінімальної заробітної плати, невідповідність доходів громадян прожитковому мінімуму); зловживання посадовими повноваженнями (рейдерство і хабар-

ництво); проблема особливостей отримання банківських продуктів/послуг (зменшення обсягів кредитування і відсутність універсальних форм представлення документів бізнесу для фінансового моніторингу); особливості митного законодавства (наявність проблемних аспектів регулювання митної діяльності держави та її уповноважених органів, нечіткість особливостей ціноутворення імпортно-експортних товарів, неврахування специфікації товару при формуванні ставок ввізного мита, недостатня модернізація роботи митних органів); наявність значного тіньового сектору ведення бізнесу (основна частка тіньового сектору бізнесу пов'язана з працевлаштуванням і виплатою заробітної плати громадянам, існування подвійних стандартів для «фіктивних» і реально діючих підприємств);

другий рівень характеризує проблеми валютних (особливості проведення операцій з іноземною валютою, трансформація валютного законодавства, стабільний, але поступово зростаючий валютний курс) і податкових умов ведення бізнесу (швидкі зміни податкового законодавства і відсутність релевантності з діями державної фіскальної служби, суперечність положень нормативно-правових актів невідповідність дій державної фіскальної служби, великі розміри податкового навантаження на певні групи суб'єктів господарювання).

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Всесвітнього банку Doing Business [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/>.
2. Україна в глобальних рейтингах. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/ratings/>.
3. Економічний дискусійний клуб. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/doing-business-2017-ukrayina-v-reytingu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu>.
4. Competitive Ukraine. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/ua/cms/opisanie_indeksov.html.
5. The legatum prosperity index. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.prosperity.com/rankings.
6. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. (редакція від 19.04.2018 р.) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. (редакція від 07.03.2018 р.) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
8. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. (редакція від 01.01.2018 р.) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
9. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI від 19.04.2018 р. (редакція від 19.04.2018 р.) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
10. Постанова КМУ «Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних» № 117 від 21.02.2018 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/117-2018-п>.
11. Аналітичний звіт «Опитування про умови кредитування» I квартал 2018 (січень 2018 року) НБУ. – № 13 (25). – 11 с.
12. Постанова Правління НБУ «Положення про порядок здійснення банками аналізу та перевірки документів (інформації) про фінансові операції та їх учасників» № 369 від 15.08.2016 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/v0369500-16>.
13. Кодекс законів про працю України № 322-VIII від 10.12.1971 р. (редакція від 20.01.2018 р.) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
14. Моніторинг рейдерських атак в Україні за січень-лютий 2015 р. (відповідно до повідомлень ЗМІ). – Український інститут дослідження екстремізму, Київ. – 2015. – 13 с.
15. Офіційний сайт Антирейдерського союзу підприємств України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://antiraiders.org.ua/articles/reyder-agrariev-uzhe-pereshli-k-otkrovennomu-banditizmu/>
16. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за грудень 2016 року [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Генеральної прокуратури України – https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113656&libid=100820&c=edit&c=fo.
17. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за грудень 2017 року [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Генеральної прокуратури України – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113656&libid=100820&c=edit&c=fo.
18. Schwab Klaus The Global Competitiveness Report 2017-2018 / World Economic Forum. – 373 р.
19. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/984_011
20. Resolution 2209 (2018) State of emergency: proportionality issues concerning derogations under Article 15 of the European Convention on Human Rights [Electronic resource] – Access mode: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24680&lang=en>.

21. Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» № 2268-VIII від 18.01.2018 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>.

22. The Fragile States Index [Electronic resource] – Access mode: <http://fundforpeace.org/fsi/wp-content/uploads/2018/04/951181805-Fragile-States-Index-Annual-Report-2018.pdf>.

23. Fragile States Index Annual report 2017 [Electronic resource] – Access mode: <http://fundforpeace.org/fsi/2017/05/14/fragile-states-index-2017-annual-report/951171705-fragile-states-index-annual-report-2017/>.

24. Проект Закону України «Про валюту»

№ 8152 від 19.03.2018 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=53357806>

25. Жигаревич О.К. Метод аналізу ієрархій / О.К. Жигаревич // Науковий журнал «Комп'ютерно-ігрові технології: освіта, наука, виробництво». – 2013. – № 13. – С. 14-20.

26. Лямець В.І. Системний аналіз. Вступний курс / В.І. Лямець, А.Д. Тевяшев. – 2-е вид., перероб. та допов., – Харків: ХНУРЕ, 2004. – 448 с.

27. Зінченко (Притула) Н.І. Побудова інформаційної моделі визначення проблем кредитно-рейтингової оцінки підприємств-емітентів / Н.І. Зінченко (Притула) // Економіка розвитку. – 2007. – № 2. – С. 60–62.